

Овогодишње, четврто по реду издање малог али све запаженијег београдског филмског фестивала „Слободна зона“, под слоганом „Помери границе“, наставило је тамо где се прошле године завршило. Што је можда добар знак за сам фестивал, али никако и за са в тај свет

о којем овај има претензију да говори. Наиме,

Жиг убице

који је затворио СЗ-3 и Такси до

тамне стране

који је отворио СЗ-4 можемо посматрати као две епизоде једног те истог филма. Иако

ће се већина гледалаца сложити да овај избор ни по чему не може да се мери са

прошлогодишњим

орепером

од којег је бар за класу слабији, ваља признати и да врло мало остварења генерално

може стати раме-уз-раме са ремек-делом какав је

Persepolis

. Одређено оправдање за игру на сигурно пружа податак да је

Такси до тамне стране

, вероватно заслужено, освојио Оскара за најбољи документарни филм, пре свега због

чињенице да се у самим САД усудио да проговори о болним и срамним неуралгичним

тачкама националне историје првих година новог века. Трагање за правом истином о

једној од хиљада жртава у америчким затворима у Авганистану и Ираку, возачу таксија

Дилаверу, ауторима ће то и несвесно послужити тек као полазиште за понирање у

дубоки и мрачни свет

дозвољеног терора

републиканске администрације која заобилазно или отворено крши све законске и

моралне прописе, у име наводно вишег циља – рата против тероризма. Дилавер ће од

тортуре преминути након пет дана боравка у логору Баграм, а из

Таксија

ћемо сазнати и да је управо ова база била узор према којој је направљен и надалеко

злогласни Абу Граиб, а методе које су у Абу Граибу ужаснуле планету, премијерно су

испробане управо у Баграму. Иронија да је злосрећног возача пријавио стварни

починилац напада за који је Дилавер осумњичен, само је почетак осећаја апсурда који

вас неће напуштати до краја овог филма. Након избијања одређених информација у

јавност, неколицина непосредних извршилаца је завршила на војном суду, иако је

режисер Алекс Гибни недвосмислено доказао да су они само следили прећутна или чак

експлицитна упутства својих претпостављених. Што је још једна кључна сличност са

Жигом убице

па ћемо себи дозволити ту слободу да у вези са истом ствари цитирамо свој

прошлогодишњи коментар тог филма: „Управо ће мало превише

уживљавања

Зона истине, љубави и слободе (1)

Пише: Дејан Петровић
понедељак, 17 новембар 2008 18:33

у ту причу коштати живота, слободе и херојског ореола један пук, али и читаву, гле чуда, силно изненађену и скандализовану нацију. Суштинско лицемерје и на својој кожи ће упознати сами војници, сумирајући то изјавом 'када неко од нас погине, једва да му у новинама напишу име и презиме, а ако испадне неко срање, на свим смо насловним странама', за све оно што ће уследити, прекасно сазнање."

Такси до тамне стране

напросто мора да шокира гледаоца свих 106 минута трајања, он детаљно наводи изузетно креативне и иновативне технике мучења које су овде испробаване од стране обавештајних служби, у којима су на жртвама против којих никада није подигнута оптужница (!) примењивани и неки давно заборављени нечовечни научни експерименти, а такође запрепашћује и податак да је мање од десет одсто затвореника ухваћено од стране америчких снага или у непосредној борби! Садистичким методама мучења, исто као и организованог

понижавања

затвореника (за шта смо од управо одлазећег председника Буша сазнали да то није исто?!) постигнути су у информативном погледу епохално неуспешни резултати, толико да је на основу њих изнуђено признање о везама Садама Хусеина и Ал Каиде довело до тога да је частан човек попут Колина Пауела морао да призна како му је то био најнепријатнији дан у животу! Посебан куриозитет овог документарца представља појава републиканског кандидата на управо окончаним председничким изборима, Џона Мекејна, који се поучен својим властитим вишегодишњим искуством ратног заробљеника у Вијетнаму, отворено супротставио таквим монструозним методима неких својих колега. Истини за вољу, чак и људима који тек површно прате медије последњих година, овде не може много тога бити ново, о истој или сличној теми су већ снимљени (без)бројни документарци, врло сличног квалитета (морамо приметити).

Међутим, како су нека традиционална,

old-fashion

„херојска“ времена одавно минула за нама, тешко да ће о овој теми бити написан неки роман попут омиљеног Мекејновог дела

За ким звона звоне,

па је њихов значај веома наглашен, макар у документарној филмској форми која има ту предност да дотад тешко замисливе сцене патолошког иживљавања – каквима обилује, заправо, какве чине саму окосницу

Таксија

– гледаоцу представи визуелно, сасвим у складу са (не)изреченом максимумом модерног доба да „слика говори више од хиљаду речи“. Иако су завршни кадрови исповести ауторовог оца ратника очигледно планирани као ефектна поента овог остварења, патетично заклицјање у Старе Вредности, Повратак Са Тренутне Странпутице и запањујући

вишак онтолошке наивности

у тој својој жељи потпуно промашује циљ. Што не значи да људима који су због својих идеала, таквих какви јесу, а којих ни до данас не желе да се ослободе, били спремни да заложе и властити живот, не морамо исказати одређено поштовање.

Такси до тамне стране

је солидан, потресан и користан филм за сваку препоруку, који ће свакако чинити неко будуће историјско сведочанство од непроценљивог значаја, али ипак не у толикој

мери да би му част да отвори „Слободну зону“ припала скроз заслужено.

Првог фестивалског дана „Слободне зоне“ приказано је и играно остварење Седмо небо

младог немачког режисера Андреаса Дрезена. Филм који је побудио велики интерес публике више избором теме него бриљантним редитељским умећем, али истински оригиналном поставком и фокусирањем своје пажње на онај, по правилу највише занемарен и потцењен део популације – старе. Главна протагонисткиња Инге ће у својим шездесетим изнова пробудити своју сексуалност када упозна Карла, што ће довести до неких веома смелих, инвентивних сцена, ретко уопште виђених на филму! Куриозитет новоствореног

троугла

представљају управо крштенице водећих ликова, нешто што би код неколико деценија млађих карактера представљало већ до-зла-бога отрцану, израубовану и толико пута на разне начине рециклирану некада можда заиста и другачију причу неталентованих аутора, који пак за себе највише обожавају да мисле како су креативни, а нарочито субверзивни. Хронична разапетост између (тренутних) осећања и (перманентне) дужности – у чијем процепу Инге преживљава своју трећу младост

– ваљда је један од главних драматуршких темеља откако је света и века, који у Седмом небу

неће бити разрешен било каквим неочекиваним решењем, катарзом или happy-endom

, већ једноставно наративно доведен до свог логичног краја. Минималистичким изражајним средствима, за која се понекад може учинити да личе на узорне изданке источноевропске кинематографије далеких шездесетих година прошлог века, Дрезен настоји да открије унутрашњи свет својих јунака, након што су им животи трајно и неповратно промењени. Осим храброг експресивног усредсређивања на, руку на срце, старо, масивно, увело и непривлачно Ингино тело, бићемо сведоци и понеких духовитих епизода, у којима ћемо сазнати како осамдесетогодишњаци воде љубав, што Карлу нипошто не смета – свега му је седамдесет шест лета тек – али и неочекиване и искрене подршке Ингине ћерке приликом сумњи и недоумица у вези са новонасталом ситуацијом. Редитељ је срећом избегао могући компромисни патетични сви-срећни-утроје завршетак, али (очекивана) трагедија која настаје самоубиством мужа ничим неће бити компензована, као можда и највероватнији приказ живота свакидашњег који увек наставља даље, макар и у лошу бесконачност, не марећи много за сврху, ред и смисао, које људи воле да траже и тамо где их нема. Онима пак који без сврхе и смисла никако не могу, свесрдно препоручујемо тематски сродно, али ипак много квалитетније остварење

Irina Palm

Сема Гарбарског, са Микијем Манојловићем у једној од главних улога.

Био једном један бенд. Какав бенд? Страшан бенд! Такав да се за целу деценију свог постојања квалитетом репертоара неће померити с места. Штоно би се рекло, нити напредује нити назадује. У једном од истинских открићења минуле „Слободне зоне“, па можда и самом његовом highlightu, остварењу Џерија Ротвела Heavy Load, пратимо сагу о животу панк групе из дубоке британске провинције, специјализоване за обраду познатих хитова својих успешнијих колега, и то из нешто ранијег временског раздобља. Ако је нешто очигледан позитиван тренд у рецентној светској кинематографији, онда је то свакако незапамћено оживљавање интереса за музичке филмове, који су, за дивно чудо & (све)опште весеље, по правилу један бољи од другог, тако да ни овај рок документарац (или модерно:

рокументарац

) у том погледу није изузетак. Напротив! Иако можда приповедачки ток највише подсећа на сличну причу о данском саставу

Gasolin

, идентификација не може бити потпуна, јер су горе поменути искусили бројне и стреловите успоне и падове у каријери, па бисмо

Heavy Load

по количини емитоване позитивне енергије мирне душе пре могли сврстати уз тематски веома сродно, предивно остварење

Били

такође виђено на прошлгодишњој „Слободној зони“. Аутор овог британског остварења отворено признаје како га је мучио проблем инспирације и како је решио да исти превазиђе боравком уз ову необичну дружину, те решеношћу да дотичној инспирацији он први крене у сусрет. Одлука је била зачуђујуће успешна. У филму који својим поднасловом („филм о срећи“) довољно речито говори о ономе што вас чека кроз деведесет минута урнебесне, али и прочишћујуће саге – што је, срећом, овацијама знала да награди и публика овог младог београдског фестивала – имамо прилике да видимо пет скоро-па-заједаних временских момака на путу ка врхунцу њихове каријере: наступу на споредној бини једног реномираног енглеског фестивала. Што ће за њих свакако чинити велики успех, јер су им песме заиста ужасне, квалитет свирке још гори, а већину својих концерата забележили су у домовима за људе са посебним потребама, где би им се претежни део публике разбежао већ око десет увече, када би за њих неумољиви распоред државне институције затвореног типа налагао фајронт. Али

Heavy Load

се не предају. С правом. У наглашено емотивној оди за дуго памћење, свим сновима, фантазијама и дирљивој енергији ових необично упорних људи (од којих су неки и сами са тешкоћама у развоју), Ротвел води своје јунаке (хмм... или ће заправо бити обрнуто?) све до великог лондонског студија, где ће за сав свој труд добити адекватну, колико и неочекивану награду - писмо од Кајли Миног, лично! Унутрашњи живот бенда исти је као и код свих, далеко успелијих састава, пун трзавица, свађа и недоумица, чак и одређених

теоријских расправа,

а имаћемо прилику и да се упознамо са приватним животима већине његових чланова.

Ово је филм-порука која вас обавезује да се никада, никада, ма колико вам безнадежно ситуација изгледала, не предајете и да следите своје снове, ма где вас они на крају одвели; врхунска и преко потребна окрепљујућа адреналинска

интравенозна инфузија оптимизма
дубоко у ткиво гледаоца довољно срећног да се упозна са овом веселом, нетипичном и аланфордовски живописном дружином.

Као део пројекта „Зашто демократија?“, гледаоци „Слободне зоне“ били су у прилици да погледају кратки документарни филм Гласајте за мене Веијун Чена, који је ушао у ужи избор од десет најбољих остварења овог пројекта, иако до сада није успео да буде јавно приказан у својој матичној земљи Кине, а такође је био номинован и за овогодишњег Оскара. У веома занимљивом експерименту учешће је узео трећи разред једне основне школе у дубини централне Кине, у граду Вухану који – иако савршено непознат просечном европском или америчком гледаоцу – има чак десетак милиона становника. Више него интригантне, мада не и сасвим безбедне компарације модерног западног и традиционалног кинеског политичког система, доћи ће до изражаја приликом избора за председника разредне заједнице, за чије место ће конкурисати троје симпатичних малих кандидата. Древни, једном давно у времену замрзнути идентитет најмногољудније нације на свету, која се хвали да га уз незнатне измене носи готово четири хиљаде година, и поред незапамћеног привредног и(ли) војног успона без преседана, и даље одолева неким широко прихваћеним западним стандардима; заиста је одличан изазов за постављање питања да ли је демократија систем који је свуда универзално применљив с подједнаким успехом, тј. да ли се иста успешно може имплементирати у самој Кини – „једној земљи са два система“? Разуме се да са променом свеколике друштвене климе у самој земљи код многих грађана ово питање бива актуализовано. Стога од великог значаја, уз поједине заиста забавне моменте, може бити посматрање спонтане „изборне кампање“, отвореног агитовања, манипулације, преговарања и осталих типичних епифеномена демократије, најмање лошег од свих система, како је то давно запазио проницљиви Винстон Черчил. Осмогодишњаци у Вухану ће веома брзо проникнути у све тајне политичког изборног процеса, у коме ће готово све бити дозвољено, показујући тиме колико је мало неопходно да се у једној, несумњиво другачијој културној средини, савладају основни постулати макијавелистичког погледа на свет. Славље победника и сузе поражених овде се подразумевају, као завршни доказ превласти такмичарског духа код свих учесника у овој мини-кампањи. Симпатичан филм који отвара нека питања која ће можда у својој пуној мери доћи на ред тек у неком будућем периоду.

Истовремено актуелно, у најбољем смислу речи ангажовано и дубоко лично остварење
Посетилац

стиже нам од Томаса Мекартија. Испитујућу ригорозну америчку имиграциону политику, посебно у периоду након терористичких напада од једанаестог септембра, као и животну причу једног уморног, у великој мери анемичног и блазираног професора универзитета у својим шездесетим – који зацело памти и боље дане – аутор ће успети да та два паралелна тока интегрише у занимљиву и проницљиву студију о америчком

друштву с почетка двадесет првог века. Одавно испражњен од сваке сврхе и смисла, самодовољно репродукујући и себи самом незанимљиве лекције генерацијама студената, након смрти супруге Волтер Вејл безвољно троши преостале животне дане, без икаквих амбиција, планова и страсти. Након што ће невољно бити приморан да присуствује научном скупу у Њујорку како би презентовао рад чији је наводни ко-аутор, напушта своју катедру у Конектикату и полази на краће путовање које ће га неповратно и суштински променити. Изненадни сусрет са младим Сиријцем Тареком и његовом девојком Зејнаб из Сенегала испоставиће се као више од кратког и нежељеног неспоразума.

Посетилац

је филм пригушених и суптилних, али и те како постојећих и видљивих емоција, исказаних кроз веома мало дијалога, али утолико наглашенијом мимиком и гестикулацијом, што отвара простор за демонстрацију глумачког умећа, што ће пре свега Ричард Џенкинс у потпуности искористити, користећи таленат за импресивну скалу кретања унутрашњег расположења главног протагонисте. Неочекивано пријатељство које ће се створити између Тарека и Волтера, постаће окидач за читаву серију унутрашњих трансформација овог потоњег, све до коначне, протестне и манифестне, која ће означити тренутак потпуне промене, али и признања пораза у исти мах. Али шта би, за име света, могло да спаја ову двојицу, поред толико очигледних разлика у образовању, пореклу, годинама или темпераменту?! Развијање интереса за учење свирања афричког бубња, значиће повратак знакова живота у Вејла, али истовремено ће његов нови пријатељ запасти у невоље којих се до краја филма неће избавити. Многострука је симболика музике у

Посетиоцу

и неће бити случајно да је све тајне овладавања овим „инструментом“ Волтер савладао сазнавши да је Тарек коначно депортован у државу порекла, одакле се са мајком, која ће такође чинити веома битну епизоду филма, доселио управо због политичког прогона у матичној земљи. Једини који ће из свега на било који начин бар донекле профитирати, због своје личне (али, авај, у смислу користи кроз беспотребне и сувишне) еволуције, јесте сам Волтер, који ће у Тареков бубањ у најзад правилно наученом афричком ритму, свом снагом залупати пред пуном станицом њујоршке подземне железнице. Свесно не изазивајући бомбастичне крупне афекте на прву лопту, Мекарти стрпљиво тка негативно интонирану анализу унутрашње политике властите земље, некада толико сањаног и обећа(ва)ног мултикултуралног раја, која се пред њиховим очима претворила у нешто сасвим друго, болно и отрежњујуће супротно. Судбине људи са вишеструким идентитетима у приличној мери су уметнички експлоатисане последњих година, али далеко од тога да у потпуности кореспондирају са свим стварним патњама и мукама оних безбројних, малих и анонимних људи, у чије име мало ко уопште може (и жели) да говори, па у том погледу

Посетилац

представља мали, али вредан искорак у добром правцу.

Један од слабијих момената овогодишње „Слободне зоне“ јесте остварење иранског редитеља Рамина Бахранија Chop Shop које прати свакодневни живот и свеколике зг

одовине

малог Алехандра који, заједно са неколико година старијом сестром, некако покушава да се избори за опстанак на врелом њујоршком асфалту

где то није нимало једноставан подухват. У вероватно најсиромашнијом делу града, и то према мишљењу актуелног градоначелника Велике Јабукe, дечак ће морати да прође све типичне малтретмане у сиротињским гетима, уз посебно отежавајућу околност да за све мора да се избори сам, упркос свему ипак и даље необично снажне воље и жеље да се, углавном, поштеним и напорним радом извуче из крајње незавидне ситуације.

Оштар контраст и близину

међусобно паралелних светова

Бахрани уверљиво портретише непосредном близином велелепног стадиона, готово на корак од туробне реалности сиротињских квартова. Посебно занимљив однос дечак има са сестром Исамар, која такође, мада на свој, врло специфичан начин, покушава да скупа с њим оствари заједничке планове, па ће узрок његове амбиваленције постати сазнање да се она бави проституцијом. На моменте редитељ успева да пробуди емпатију и сажалење према својим малим јунацима, али ипак, и поред свог поштовања за невеселу судбину ове деце, осим фактографске линеарне нарације, вредне евентуално у информативном погледу, овај филм једноставно не нуди довољно материјала за дугометражну играну форму, не испоставља никакву поенту нити било какав траг излаза из наречене ситуације. Оваквих прича смо имали прилике да се нагледамо у форми телевизијских документарца, где би објективно и

Chop Shop

могао остварити већи утицај, јер ни по чему не успева да се издигне од просека сличних, на жалост, већ много пута виђених тужних судбина са обода модерних мегаполиса.

Филм који је домаћа публика ове године већ имала прилике да види на новосадском „Cinema City“ фестивалу, дело исландског редитеља Олафа де Флора Невероватна истина о краљици Ракели

приказан је у ударном термину трећег дана „Слободне зоне“. Након што су и публика и критика оправдано заморени пречестим варирањем-на-исту-тему одвећ политички-коректних остварења о злосрећној судбини и васколикој несхваћености хомосексуалне популације – толико да до неукуса агресивна популаризација ове мањинске групе неретко доспева до граница mainstreama

– незнатна варијација сличног мотива може се показати као значајно креативно освежење, а такође и повод за учесталију експлоатацију од стране великих продукцијских студија. Свакидашњи живот транссексуалаца, особа са карактеристикама оба пола, несумњиво је захвална тема за смело и неспутано ауторско истраживање, што је нпр. одлично манифестовано у запаженом аргентинском остварењу

XXY

Луције Пуенцо, које су наши гледаоци имали прилику да виде на прошлогодишњем

ауторском фестивалу „Поглед у свет“. Ракела живи на Филипинима, издржава се од проституције и, као и већина њених „колегиница“ сања о свом Принцу На Белом Коњу који ће је одвести

на Запад

и избавити из посвемашњег егзистенцијалног и духовног ништавила. За дивно чудо, у овом заправо документарном остварењу управо то ће се и догодити, па тако чак ни Париз, фамозни Град Светлости, на крају неће остати недостижна дестинација. Ова прича вас неће очарати неким својим филмским квалитетима, класична линеарна структура водиће вас од почетка до краја

Невероватне истине

у откривање једне сасвим симпатичне стране особе, чији проблем

се колоквијално и веома духовито на енглеском дефинише као chick with a dick

. Највећи квалитет овог филма заправо лежи у деликатном увођењу у психички свет једне

par excellence

маргиналне индивидуе, која ће нам својим размишљањима и делима убедљиво показати и доказати колико је „једна од нас“ и колико се, само ако се некоме пружи истинска прилика, све бројне предрасуде и (само)наметнути стереотипи могу срушити сами од себе. Ракела ће вредним, интелигентним и пре свега одговорним „радом“ у свету интернет порно индустрије – која је де фацто несумњиви

напредак

у каријери и значајан искорак у односу на филипинске плочнике – реализовати неке од свевремених

малих људских

снова, неретко при томе успевајући да гледаоца емотивно ангажује у својим тако честим и типичним, а опет тако често и типично далеким и неостваривим чежњама.

Невероватна истина о краљици Ракели

вероватно није остварење које спада у саме врхове седме уметности, али јесте филм који заслужује да буде пажљиво погледан и ваљано перципиран, у име свих оних на неки начин дискриминисано

другачијих

на заједничкој нам планети.

Једно од потенцијално успешнијих тачки фестивала, са веома интригантном и у уметничком погледу привлачном темом, остварење Дан ослобођења (Munjurangabo) америчког режисера корејског порекла Лија Исака Чунга, апсолутно није оправдао таква очекивања. Дебитантско остварење младог аутора настоји да исприча тужну сагу једне од најтамнијих страница светске историје од другог светског рата – за коју се и наша јавност, макар због доскора заједничког трибунала за ратне злочине, свакако мора заинтересовати, а са којом се умногоме може чак и идентификовати – у питању су масовни масакри и геноцид у Руанди, између супротстављених племена Хуту и Тутси. На први поглед веома захвална филмска тема, али Чунг не досеже ни до просечних

Зона истине, љубави и слободе (1)

Пише: Дејан Петровић
понедељак, 17 новембар 2008 18:33

стандарда конфекцијских остварења, које би иоле искуснији занатлија пред камером, из искуства оваквог стравичног крвопролића успео да постигне. Два дечака у раним тинејџерским годинама, Нгабо и Сангва, лутају земљом све док не дођу на имање једног од њих и ту се нешто дуже задрже, неколико година након одласка/бекства од куће. Њихово дружење прекинуће тек закаснило сазнање о припадности супротстављеним племенима, након чега ово пријатељство дефинитивно неће издржати пробу времена. Чињеница да је ово први дугометражни филм икада снимљен на кињаруанданском језику, а још више то што се сви још увек добро сећамо одличног

Хотела Руанда

, не може бити довољно оправдање за предвидиву, немаштовиту и развучену статичност, толико да би се вероватно готово читава радња

Дана ослобођења

комотно у неком холивудском акционом спектаклу могла свести на успутну епизоду не дужу од пет минута. Овде она служи тек као увертира за, у односу на претежни ток филма, тек нешто успелији завршетак, где ће локални момак у стиховима које рецитује за дан ослобођења земље, изложити трагичну и болну причу, која преклиње до неба да буде откривена и да дође до ушију оних који тамошњим људима могу да помогну.

Једнолични кадрови, сведени, немаштовити дијалози, одсуство било какве поенте, грандиозно су упропаштена прилика за достојном обрадом свог бесмисла и зла које је обележио овај сукоб средином деведесетих година прошлог века, пред уобичајено лицемерно широм затвореним очима читавог слободног и демократског света, каквим овај себе воли да назива.

(наставиће се...)